

Asia: VN/6417/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle palkansaajan työssäoloehdon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Palkansaajan työssäoloehto (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista ehdotuksista?

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia ja vuorotteluva-paalakia.

Työttömyyspäivärahan myöntämisen edellytyksenä olevaa palkansaajan työssäoloehto muuttettaisiin siten, että työssäoloehto määräytyisi palkkatyöstä saatujen vakuutuslajien tulojen perusteella. Ansiopäivärahan määräytymistä koskeviin säännöksiin tehtäisiin palkansaajan työssäoloehdon muuttamisesta seuraavat muutokset.

Vuorotteluvapaalakiin ehdotetaan tehtävän palkansaajan työttömyyspäivärahan määräytymisen muutoksista seuraavat tarvittavat tekniset muutokset.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto esitykseen.

Palkansaajan työssäoloehto (TTL 5 luku ja asetusmuutokset):

Palkansaajan työssäoloehdon ja siten työttömyyspäivärahoikeuden kertymisen perusteeksi tulisi nykyisen kalenteriviikkokohtaisen työtuntimäärän ja palkkaedellytyksen sijasta palkansaajan palkkatyöstä työ- tai virkasuhteessa saama vakuutuslajien vakiintunut tulo. Työssäoloehto kertyisi vakiintuneen tulon perusteella, ja tulo kerryttäisi työssäoloehto maksuperusteisesti. Muutos koskisi kaikkia palkansaajia. Palkansaajan työssäoloehto voisi kertyä kokonaisista työssäoloehdon täyttävistä kuukausista, mutta myös 0,5 kuukauden jaksoissa. Kaksi puolikkaana kertynyttä kuukautta vastaisi yhtä täyttä työssäoloehtokuukautta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan poistettavaksi työaikajärjestelyiltään epätavallisia aloja koskevat poikkeukset opettajien, kotityöntekijöiden ja luovaa tai esityksellistä työtä tekevien henkilöiden kohdalla. Urheilijoiden osalta säädettäisiin omasta poikkeuksesta, joka siirrettäisiin valtioneuvoston asetuksesta lakiin (työssäoloehtokuukaudeksi voidaan lukea urheilutoiminnassa kalenterikuukausi, jona henkilön urheilemisesta saama veronalainen tulo on vähintään 4 §:n 1 momentin mukainen määrä).

Edellä mainitut ehdotukset ovat kannatettavia, koska ne selkeyttävät palkansaajan työssäoloehdon täyttymisen tulkitsemista.

Ansiopäivärahan perusteena oleva palkka ja ansiopäivärahan määrä (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan ja ansiopäivärahan määrittelyä koskevista ehdotuksista?

Esityksen mukaan palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka laskettaisiin henkilölle työssäoloehdossa huomioitavina työssäoloehtokuukausina maksetun tai 5 luvun 4 b §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa työssäoloehtokuukautena ansaitun vakiintuneen palkan perusteella työttömyyttä edeltäneeltä ajanjaksolta, jona henkilö on täyttänyt palkansaajan työssäoloehdon. Esitys on kannatettava.

Työttömyysetuuden työvoimapolitiittiset edellytykset (TTL 2 a luku 10 § sekä 14 luvun 1 c §)

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehto koskevien ehdotuksen vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin?

Esityksessä ehdotetaan muutoksia TTL 2 a luvun 10 §:n osalta. Esityksen mukaan ko. pykälän 2 momentin 1 kohtaan lisättäisiin säännös siitä, kuinka työssäoloehtoon luettava työ huomioidaan työssäolovelvoitteen täyttymisessä.

Oikeus työttömyysetuuteen palautuu työssäolovelvoitteen asettamiseen johtaneen menettelyn jälkeen, kun henkilö on yhteensä vähintään 12 kalenteri-viikkoa:

1) ollut työssäoloehtoon luettavassa työssä tai työssä, josta hän on ansainnut vakuutuslaista vakiintunutta palkkaa 5 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla; tehty työ ja siitä maksettu palkka otetaan huomioon vain kerran;

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi TTL 14 luvun 1 c §:ssä siitä, kuinka 5 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen työssäoloehtokuukaudet muunnetaan kalenteriviikoiksi tilanteissa, jossa tarkastellaan koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumista, työssäolovelvoitteen täyttymistä sekä odotusajasta vähennettävää aikaa.

Edellä 5 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun työssäoloehtokuukauteen katsotaan sisältyvän neljä kalenteriviikkoa ja puolikkaaseen työssäoloehto-kuukauteen kaksi kalenteriviikkoa sovellettaessa 2 luvun 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 2 a luvun 10 §:n 2 momentin 1 kohtaa tai 7 luvun 2 §:n 3 momentin 1 kohtaa.

Esitys on selkeä ja kannatettava. Nykyään työttömyysetuusoikeuden käsittelyssä joudutaan selvittämään asiakkaan työsopimuksen mukaista viikoittaista työaikaa tai jonkin tietyn ajanjakson tehtyjen työtuntien lukumäärää. Esityksen mukaan jatkossa viikoittaisella tai kuukausittaisella työajalla ei olisi merkitystä työssäoloehdon kertymisen kannalta, vain kalenterikuukauden aikana maksetulla palkkatulolla olisi merkitystä. Näin ollen, kun työaikaan tai tehtyihin työtunteihin liittyviä erillisiä selvityksiä ei tarvitse hankkia, työttömyysetuusoikeuden käsittely nopeutuu.

Taloudellisten vaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen mukaan valtiovarainministeriö on arvioinut muutoksen julkista taloutta vahvistavaksi kokonaisvaikutukseksi yhteensä 54,5 miljoonaa euroa. Vaikutus syntyisi pääosin toisaalta suoraan vakuutettujen todelliset työtulot huomioivasta mallista johtuvasta ansio-osien pienentymisestä, ja toisaalta työllisyysvaikutuksen seurauksena. Esityksen työllisyysvaikutukseksi on arvioitu 1 500 lisätyöllistä.

Esitys on kannatettava, koska arvioitu työllisyyden lisääntyminen vaikuttaa julkiseen talouteen positiivisesti.

Esityksessä todetaan, että suurimmat työllisyyden kasvun hyötyjät ovat valtio ja Työllisyysrahasto, mutta myös kunnat hyötyisivät verotulojen kasvusta. Lisäksi seurannaisvaikutukset kuntien palkka- ja velvoitetukityöhön voivat vähentää kuntien palkkamenoja sekä valtion palkkatukimenoja, mutta lisätä Työllisyysrahaston sekä valtion etuusmenoja.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa, että taloudellisten vaikutusten arviointi tulisi painottua kattavammin eri näkökulmista katsottuna julkisen talouden kokonaisvaikutusten arviointiin kuin kuntien talouden arviointiin.

Kansalaisvaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista kansalaisiin?

Esityksen mukaan ansiopäivärahan suuruutta laskettaessa ei tapahtuisi periaatteellista muutosta suhteessa nykytilaan silloin, jos kyse on yli kuusi kuukautta jatkuneesta kokoaikatyöstä tai osa-aikatyöstä, jossa tunteja on 18 tai enemmän kalenteriviikon aikana.

Sen sijaan ehdotetut muutokset koskevat henkilöitä, joiden työssäoloehto nykysäännösten mukaan olisi kertynyt useasta, mahdollisesti lyhyestäkin, työjaksosta. Näiden henkilöiden osalta ansiopäiväraha perustuisi nykytilaa selkeämmin henkilön saamiin tosiasiallisiin tuloihin, ja siten keskimääräisesti laskisi.

Ehdotetun muutoksen arvioidaan parantavan työnteon taloudellisia kannustimia ja vähentävän työllisyys- ja tuloloukkuja, joka on kannatettavaa.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa, että esitetty muutos kyllä selkeyttäisi päivärahan määräytymissääntöjä, mutta saattaa lisätä työttömien toimeentulotuen tarvetta, mikäli ennakoitu päivärahan 1,9–6 prosentin lasku toteutuu. Esityksessä todetaankin, että työttömyysetuuksien saajien käyttäytymiseen työmarkkinoilla vaikuttavat myös useat muut seikat kuin työttömyysetuuden suuruuteen vaikuttavat tekijät.

Viranomaisvaikutukset

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista viranomaisiin? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Työttömyysturvan toimeenpanoon liittyen työvoimaviranomaisen tehtävänä on selvittää henkilölle toistuvan työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn johdosta asetetun työssäolovelvoitteen täyttyminen siten, että henkilön katsotaan olleen vähintään 12 viikkoa työssäoloehtoon luettavassa työssä. Samalla tavoin työvoimaviranomaisien tehtävänä on selvittää koulutusta vailla olevalle nuorelle asetetun seuraamuksen täyttyminen siten, että henkilön katsotaan olleen vähintään 21 viikkoa työssäoloehtoon luettavassa työssä.

Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan työssäoloehto on määräytynyt kalenteriviikkokohtaisten työtuntien määrän mukaan. Nyt lausunnolla olevassa esityksessä ehdotetaan, että palkansaajan työssäoloeh-toa muutettaisiin niin, että työssäoloehto määräytyisi palkkatyöstä saatujen vakuutuksenalaisten tulojen perusteella.

Esitetty muutos on kannatettava, mutta Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto toteaa, että tällä hetkellä työvoimaviranomaisella ei ole pääsyä kansalliseen tulotietorekisteriin. Tulotietorekisterin

käyttöoikeuden laajentaminen työvoimaviranomaisen käyttöön mahdollistaisi tulotietojen luotettavan ja viivytyksettömän saamisen ja parantaisi tulotietorekisterin hyödynnettävyyttä työttömyysturvan toimeenpanossa.

Ellei tulorekisterin käyttöoikeutta ole tarkoitus laajentaa työvoimaviranomaisen käyttöön, esityksessä tulisi selventää, millä tavoin työvoimaviranomainen saa sujuvasti ja ilman aiheutonta viivästystä kussakin yksittäisessä tapauksessa tiedon henkilön palkkatyöstä saamasta vakuutuslainsäätelyn tulosta, jotta työttömyysetuusoikeiden selvittäminen olisi sujuvaa ja nopeaa.

Yritysvaikutusten arviointi

Lausuttavaa ehdotuksen vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

Esityksen mukaan yritysten ja muiden työnantajien hallinnollisen taakan odotetaan vähentyvän, mutta ei kuitenkaan täysin poistuvan, koska jatkossakin on mahdollista, että Kela tai työttömyyskassa tarvitsee työnantajalta täydentäviä tietoja tulorekisteritiedon lisäksi. Näissä tilanteissa olisi kyse siitä, että tulorekisteritiedot on ilmoitettu suppealla, pakolliset tiedot sisältävällä tietosisällöllä, josta ei ilmene Kelalle tai työttömyyskassalle tarpeellisia tieto- ja palkansaajan työssäoloehdon tai ansiopäivärahan määrän laskemiseksi.

Esitys on kannatettava. Yritykset ja muut työnantajat voisivat keventää edelleen omaa hallinnollista taakkaansa käyttämällä vapaaehtoisten tietojen ilmoittamista tulorekisteriin, joka vähentäisi myös työttömyysetuuden maksajien lisäselvitysten pyytämistä.

Voimaantulo

Lausuttavaa voimaantuloa ja siirtymäsäännöstä koskevasta ehdotuksesta?

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.5.2023. Siirtymäsäännöksen 1 momentissa säädettäisiin, että jos palkansaajan joko 26 tai 52 kalenteriviikon mittainen työssäoloehto olisi täytynyt viimeistään 30.4.2023, siihen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Esitys on kannatettava.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Työttömyyskassa ja Kansaneläkelaitos hyödyntävät tulorekisteriä työttömyysetuutta koskevien hakemusten ratkaisemisessa. Koska tulorekisterin tietosisältö ei kaikissa tilanteissa ole ollut riittävä hakemusten ratkaisemiseksi, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kannattaa valtiovarainvaliokunnan esittämää kehittämistyötä, jonka tavoitteena on yritysten kannalta mahdollisimman yksinkertainen ja selvä sääntely, jota tuetaan ajanmukaisilla ja helppokäyttöisillä sähköisillä menettelyillä, ja että kehitystyössä etsitään ratkaisuja hallinnollisen taakan ja tiedon käyttäjien tietotarpeiden välillä.

Kehittämistyössä tulisi huomioida myös työvoimaviranomaisten mahdollisuus käyttää tulorekisteriä erityisesti silloin kun arvioidaan, onko henkilön työssäolovelvoite täyttynyt.

Jokimäki Tarja
Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto